

DEZVOLTAREA CADRULUI STRATEGIC DE ANGAJARE A NATO ÎN ASIGURAREA SECURITĂȚII EUROATLANTICE

Dragoș ILINCA

Institutul pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară

În cele peste șapte decenii de existență, la nivelul NATO au fost adoptate șapte concepte strategice care au contribuit semnificativ la consolidarea rolului acestei organizații în asigurarea securității euroatlantice. Prioritățile avansate prin intermediul acestor documente derivă din implementarea Tratatului Nord-Atlantic, semnat la Washington, în aprilie 1949, asigurând cadrul de adaptare continuă a modului de funcționare a NATO și, subsecvent, de raportare la evoluțiile de securitate. Din această perspectivă, radiografia ultimelor decenii relevă existența unor secvențe decisive în dezvoltarea abordării strategice a NATO, în urma cărora profilul organizației s-a maturizat pe deplin, contribuind, totodată, și la crearea instrumentarului necesar pentru asigurarea apărării colective. Conceptele strategice agreate de-a lungul existenței NATO au reprezentat punctele de reper ale procesului de transformare a organizației, promovând abordările conceptual-practice care au avut un rol esențial în menținerea echilibrului în Europa și, nu în ultimul rând, în consolidarea contribuției acestei organizații în domeniul managementului crizelor.

Cuvinte-cheie: NATO, concept strategic, descurajare, reziliență, postură avansată.

INTRODUCERE

Încă din primele etape ale formării Alianței Nord-Atlantice, problema asigurării securității statelor membre a reprezentat piatra unghiulară a demersului de creare a acestei organizații. Modalitatea de transpunere în practică a acestui obiectiv, reflectat în cadrul Articolului 5 al actului fondator al NATO, s-a realizat prin adoptarea unui cadru strategic adecvat, care să susțină procesul de refacere economică a Europei, simultan cu dezvoltarea unei posturi de apărare adecvate situației generate după cel de-al Doilea Război Mondial. În această perioadă, Europa se confrunta cu pericolul izbucnirii unui nou război, generat de expansionismul sovietic, căruia îi căzuseră victime o serie de state din Europa Centrală și de Sud-Est. Primele proiecte de coagulare a unor formule de apărare orientate către îndiguirea pericolului sovietic, dar și pentru gestionarea rapidă a unei eventuale revigorări a comportamentului agresiv din partea Germaniei au aparținut statelor vest-europene. Alături de Franța și Marea Britanie, statele Benelux s-au asociat, prin semnarea, la 17 martie 1948, a Tratatului de la Bruxelles, la crearea unui mecanism de asigurare a apărării reciproce. La un an distanță, aceste state se numărau¹ printre cele care vor semna Tratatul Atlanticului de Nord, actul fondator al Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (NATO). Preambulul documentului indica, fără echivoc, determinarea statelor semnatare de a susține stabilitatea și prosperitatea în aria nord-atlantică. În acest sens, își exprimau angajamentul de a se uni în efortul colectiv pentru apărare colectivă și promovarea păcii și securității (Insall, 2015, pp. 459-463).

În susținerea acestor principii, Articolul 5 a introdus prevederile legate de asigurarea apărării colective a statelor membre. Potrivit acestora, în situația în care unul dintre statele membre ar fi victima unui atac armat pe teritoriul său, ceilalți membri tratau această acțiune ca pe un atac împotriva tuturor, fiind îndreptățite, în baza Articolului 51 al Cartei Națiunilor Unite, să adopte toate măsurile pe care le consideră necesare pentru restabilirea și menținerea securității zonei nord-atlantice. După cum remarca președintele SUA, Harry Truman (1945-1953), în cadrul ceremoniei de creare a NATO, demersul reprezenta „*primul pas pentru a pune în aplicare o abordare internațională în sprijinul păcii și prosperității comunității*”

¹ Primele state care au semnat, la Washington, în 4 aprilie 1949, actul fondator al NATO au fost: Belgia, Canada, Danemarca, Franța, Islanda, Italia, Luxemburg, Olanda, Norvegia, Portugalia, Marea Britanie și SUA.

națiunilor care au aderat la această inițiativă” (Truman Papers, 1964, p. 196). În același timp, Truman sublinia importanța Tratatului de înființare a NATO, reflectând „crearea unui sistem de securitate care ar fi putut preveni izbucnirea celor două războaie mondiale în cazul în care acesta ar fi existat mai devreme”. Nu în ultimul rând, se aducea în atenție natura defensivă a demersului statelor semnatare menit să prevină agresiunea împotriva propriilor popoare prin „crearea unui scut împotriva unei agresiuni sau a amenințărilor cu agresiunea” (ib., p. 197).

IMPLICAȚIILE CONTEXTULUI DE SECURITATE

Dincolo de aspectele legate de evoluția procesului de maturizare organizațională a NATO, decizia de creare a acestei organizații trebuie integrată analitic în particularitățile contextului internațional. Între 1945 și 1948, state din perimetrul est-european cad sub influența expansiunii sovietice, ceea ce a contribuit la accentuarea separației între cele două zone ale Europei. Fenomenul avea să fie reliefat într-o sintagmă cuprinzătoare de către fostul premier britanic Winston Churchill (1874-1965). Condamnând acțiunea Moscovei, acesta anunța, la 5 martie 1946, căderea unei „Cortine de fier” și debutul unui nou conflict, ale cărui exprimări vor fi consemnate pentru aproape jumătate de secol (Churchill, 2006, p. 344). Stoparea ofensivei sovietice a reprezentat principala direcție de acțiune a politicii externe americane pentru perioada postbelică. În decembrie 1947, președintele Truman anunța, în Congresul SUA, determinarea de a ajuta popoarele europene în a face față agresiunii sovietice (Truman Papers, 1963, pp. 515-529). Această opțiune strategică a fost susținută prin lansarea unui plan de sprijin pentru refacerea economică a Europei, cunoscut sub numele de „Planul Marshall”.

Reacția sovietică a fost centrată pe respingerea inițiativei americane, dublată de inițierea unor măsuri radicale de întărire a controlului asupra statelor aflate în sfera sa de influență. Acestea au fost împiedicate să acceseze sursele de finanțare oferite de SUA, fiind silite să se afilieze formulelor de cooperare inițiate de URSS. Toate aceste elemente prefigurau crearea celor două blocuri politico-militare care se vor confrunța în deceniile următoare. Primul moment de tensiune majoră avea să fie consemnat în perimetrul geografic german, prin decizia sovietică de a institui o blocadă asupra Berlinului. SUA și Marea Britanie vor angaja un efort extraordinar de asigurare a mijloacelor de subsistență pentru 2,5 milioane de locuitori din acest perimetru. Pentru aproape un an, cele două state au organizat și susținut un adevărat pod aerian, care va dura până în mai 1949, atunci când blocada instituită de sovietici a fost retrasă.

Pe fondul accentuării divergențelor, în contextul crizei din Berlin, nivelul forțelor militare din Europa a crescut semnificativ. Astfel, nucleul forțelor sovietice va ajunge, în iulie 1948, la aproximativ 40 de divizii, accentuând disparitatea raportului față de prezența aliată (opt divizii). Pe acest fond, SUA au optat pentru consolidarea angajamentului militar în susținerea securității europene, incluzând, într-o primă instanță, deplasarea a trei grupuri aeriene de bombardiere strategice (B-29). Dincolo de aceste aspecte, criza Berlinului avea să adâncească separația între cele două părți ale Europei, contribuind, în același timp, la extinderea totală a controlului sovietic asupra statelor care intraseră în sfera sa de influență. Din perspectiva evoluțiilor legate de Germania, în aprilie 1949 este anunțată crearea Republicii Federale a Germaniei (RFG), urmată de constituirea, sub control sovietic direct, a Republicii Democrate Germane (august 1949). De asemenea, la 29 august 1949, URSS a derulat primul test nuclear, indicând consolidarea semnificativă a potențialului său militar. Crearea NATO, în acest context extrem de complicat, avea să aducă speranțe privind posibilitatea stopării expansionismului sovietic și realizarea unei apărări eficiente a vestului Europei.

PRIMELE CONCEPTE STRATEGICE – STRUCTURAREA PROFILULUI TERITORIAL AL POSTURII NATO

Iminența escaladării conflictuale în contextul Războiului Rece își va pune amprenta asupra modului în care NATO va evolua. Mediul internațional de securitate va suferi degradări semnificative prin izbucnirea unor conflicte de tip „proxy” în diferite părți ale lumii, după cum este cazul, în special, al războaielor din Indonezia (1945), Vietnam (1945-1946) și Indochina (1946-1954). La 25 iulie 1950, izbucnea Războiul din Coreea, care a influențat semnificativ modul de dezvoltare a NATO. Deși un conflict ale cărui cauze se regăseau în contextul celui de-al Doilea Război Mondial, războiul din Peninsula coreeană a relevat totuși potențialul sovietic de susținere a unui efort prelungit și, subsecvent, pericolul pe care acesta îl reprezenta pentru statele vest-europene.

Încă din anul 1949, la nivelul NATO au fost elaborate documentele de nivel strategic având ca scop dezvoltarea acestei organizații în baza principiilor agreeate prin Tratatul de la Washington. La 5 ianuarie 1950, a fost adoptat primul *concept strategic* al NATO (*The Strategic Concept for the Defence of the North-Atlantic Area*). Cunoscut și sub acronimul DC6/1, acesta, precum și documentul de susținere elaborat de autoritățile militare (Strategic Guidance for North Atlantic Regional Planning – MC 14), erau gândite în logica apărării teritoriale și ținându-se cont

de potențialul militar relativ limitat al statelor membre la mai puțin de cinci ani după terminarea războiului (Pedlow, 1997, pp. 60, 94). Se viza asigurarea conexiunii între capacitatea militară a statelor membre și potențialul industrial al acestora, privit ca un element esențial de susținere a efortului militar. De asemenea, transpunerea obiectivelor Tratatului de la Washington presupunea crearea apărării comune prin conjugarea eforturilor statelor membre pe coordonate de complementaritate și în baza unui proces de planificare în domeniul apărării.

Conform filozofiei de bază a actului fondator al NATO, primul *concept strategic* a vizat crearea capacității de evitare a războiului atât prin contribuția statelor membre în context aliat, cât și prin dezvoltarea capacității individuale de apărare. Pe aceste coordonate, principiile promovate și care aveau să orienteze activitatea grupurilor regionale de planificare vizau:

- *Acțiunea comună în apărarea împotriva agresiunii armate, presupunând existența unor aranjamente specifice de cooperare între statele membre.*
- *Contribuția individuală a tuturor statelor membre, în funcție de posibilitățile fiecăruia.*
- *Sincronizare între dezvoltarea forțelor la nivelul statelor membre și procesul de refacere economică.*
- *Dezvoltarea coordonată a forțelor, dispuse în locații care să permită asigurarea sprijinului reciproc.*
- *Concentrarea procesului de planificare asupra utilizării eficiente a resurselor aflate la dispoziție.*
- *Asumarea, de către fiecare stat membru, a misiunilor potrivite, inclusiv prin luarea în considerare a aspectelor geografice și a potențialului acestora.*

Pornind de la aceste principii, obiectivele promovate prin intermediul *conceptului strategic* au vizat, în esență, dezvoltarea unui mecanism de coordonare între statele membre pentru realizarea unei descurajări credibile. Se avea în vedere, de asemenea, elaborarea unor planuri operaționale de angajare a forțelor statelor membre în cazul izbucnirii unui conflict generalizat ca urmare a unei agresiuni. Se remarca, de asemenea, faptul că, încă din aceste etape inițiale, problema împărțirii echitabile a responsabilităților și rolurilor la nivelul statelor membre reprezenta unul dintre elementele esențiale în fundamentarea procesului de planificare, inclusiv din perspectiva asigurării predictibilității.

Din perspectiva mecanismelor de coordonare necesar a fi dezvoltate pentru asigurarea coerenței formulei de răspuns, se promova o viziune cuprinzătoare, structurată pe trei dimensiuni principale: standardizarea în toate domeniile

cu relevanță pentru procesul de planificare a apărării colective (ex.: doctrine, echipamente, servicii, facilități); încheierea aranjamentelor de cooperare specifice între statele membre; derularea de exerciții întrunit, cu participarea forțelor furnizate de statele membre. Premisa principală de planificare în elaborarea planurilor de apărare a vizat flexibilitatea în implementarea combinată a unor misiuni menite să asigure controlul liniilor de comunicație și a centrelor de aprovizionare. Simultan, se avea în vedere neutralizarea potențialului agresiunii și preluarea inițiativei de respingere a acțiunii inamicului, prin toate mijloacele aflate la dispoziție (aerian, naval, terestru și psihologic) (Pedlow, 1997, p. 89). În mod particular, era subliniat rolul SUA privind capacitatea de bombardament strategic, precum și cel de asigurare, alături de Marea Britanie, a capacității de control al liniilor de comunicație maritimă. De asemenea, rolul aliaților vest-europeni se valoriza în asigurarea capacităților antiaeriene, respectiv în asigurarea primelor elemente terestre de reacție rapidă, urmând ca acestea să fie consolidate prin formațiuni de nivel superior.

În structurarea acestui efort, considerațiile militare avansate pentru planificarea regională furnizau elemente inițiale de contingentă. Totodată, era subliniată disparitatea dintre potențialul NATO și cel care putea fi angajat de blocul comunist, indicând necesitatea unei planificări realiste și prin dezvoltarea unor metode care să compenseze inferioritatea numerică. Astfel, primul reper asumat pentru îndeplinirea obiectivelor de capabilități era 1 iulie 1954, stabilind reperele temporale ale ciclurilor de derulare a procesului aliat de planificare a cărui secvențialitate era stabilită la patru ani. De asemenea, la nivelul grupurilor regionale de planificare² urmau să se dezvolte planuri de apărare pe termen scurt, care urmau să fie actualizate anual, pentru a asigura reacția imediată în cazul unei agresiuni. Pentru a se evita fragmentarea procesului de planificare, planurile respective erau integrate la nivel central, sub coordonarea unei structuri NATO.

De asemenea, demersurile privind dezvoltarea profilului operațional al NATO au fost accelerate. În acest context, se înscriu deciziile necesare pentru dezvoltarea arhitecturii instituționale, simultan cu inițierea procesului de creare a structurii aliate de comandă. În 1949, a fost deschis, la Londra, primul sediu al organizației, care va funcționa până în februarie 1952, după care se va muta în vecinătatea

² Grupurile regionale de planificare care au existat în primii ani de funcționare a NATO erau: Western European Regional Planning Group; Southern European – Western Mediteranean Regional Planning Group; Northern European Regional Planning Group; Canada-United States Regional Planning Group; North-Atlantic Ocean Regional Planning Group.

Parisului. Urmare a deciziei președintelui Charles de Gaulle (1959-1969) vizând retragerea Franței din NATO, în 1966, sediul organizației s-a mutat definitiv în Belgia. În decembrie 1950, eroul debarcării din Normandia, generalul Dwight D. Eisenhower (1890-1969), a fost desemnat Comandantul Suprem al Forțelor Aliate din Europa (SACEUR) (Zaloga, 2011, p. 60). Lanțul militar de comandă avea să fie completat prin nominalizarea, la 2 aprilie 1951, a generalului Bernard Montgomery (1887-1976) în funcția de adjunct SACEUR (DSACEUR). Pe acest fond, generalul Eisenhower a semnat ordinul de activare pentru Comandamentul Aliat Europa (ACE) și al Cartierului Suprem al Puterilor Aliate din Europa (SHAPE). În susținerea acestei decizii, au fost inițiate primele demersuri pentru operaționalizarea structurii de comandă, prin activarea comandamentelor ACE. Un an mai târziu, la 13 martie 1952, lordul Ismay a fost desemnat primul Secretar General al NATO, îndeplinind simultan și funcția de vicepreședinte al Consiliului Nord-Atlantic.

Cu prilejul reuniunii Consiliului Nord-Atlantic din februarie 1952, a fost inițiat procesul de implementare a unei posturi de apărare teritorială a NATO. În acest context, au fost plasate recomandările formulate de Comitetul Militar privind elaborarea unor planuri pe termen lung, reperatele avansate vizând operaționalizarea, până în 1954, a 96 de divizii care ar fi urmat să asigure un sistem linear de apărare a graniței NATO care se plasa în vecinătatea Rinului (Larson, 2019, p. 19). Ulterior, pe fondul evenimentelor din Coreea, dezbaterile privind consolidarea posturii aliate în fața pericolului sovietic se vor amplifica. În paralel cu discuțiile privind dezvoltarea structurii militare integrate a NATO, cadrul de dezbateri a vizat și actualizarea conceptului strategic. Procedural, a fost urmată aceeași tipologie vizând elaborarea unui document cuprinzător (MC3/5), suplimentat cu orientări strategice pentru planificatorii militari (MC14/1), aprobate în cursul lunii decembrie 1952.

Coordonatele generale ale celui de-al doilea *concept strategic* au rămas conectate la prevederile Tratatului Nord-Atlantic, fiind subliniată importanța coordonării între statele membre în utilizarea capacităților de apărare. Acestea nu erau limitate neapărat la componenta militară, fiind promovată o viziune mai cuprinzătoare prin abordarea dimensiunii economice și a potențialului industrial (Pedlow, 1997, p. 190). Orientările strategice indicau un nivel superior de conceptualizare a procesului de planificare în domeniul apărării, atât din punctul de vedere al asigurării nivelului de descurajare, cât și din cel al unei potențiale diversificări a formulelor de răspuns, într-o perspectivă operațională mult mai bine conectată la realitățile geografice ale ariei de responsabilitate.

În eventualitatea declanșării unui conflict generalizat, obiectivul principal al NATO viza apărarea statelor membre și „*distrugerea voinței și capacităților URSS și a sateliților săi de a purta războiul*” (Ib., p. 191). Se avansa, totodată, o tipologie de angajare a forțelor aliate în cazul unei agresiuni sovietice, strategia operațională bazându-se pe existența unui număr maxim de forțe disponibile a fi angajate, nefiind acceptate perturbări în lanțul logistic sau de asigurare a întăririlor. Pe aceste coordonate se aveau în vedere următoarele secvențe pentru orientarea procesului de planificare: până la stabilizarea ofensivei inamice, incluzând și susținerea ofensivei aeriene aliate; stabilizarea ofensivei inițiale până la dezvoltarea unei ofensive aliate majore; derularea ofensivei aliate majore; atingerea obiectivelor aliate (Ib., p. 206).

Accentul continua să fie plasat pe menținerea controlului în Europa de Vest, segmentul cel mai vulnerabil fiind identificat în perimetrul Elba. Proximitatea geografică, precum și disparitatea numărului de trupe între cele două părți indicau necesitatea nuanțării abordării strategice. În acest sens, se avea în vedere abordarea posturii avansate, formulă care să permită ținerea războiului cât mai mult timp posibil în afara perimetrului vest-european, până la operaționalizarea formulelor superioare de răspuns. Se distinge însă absența unei modalități concrete de realizare a acestui obiectiv. Practic, problema deficitului de forțe pe care statele membre nu-l puteau încă asigura făcea imposibilă depășirea asimetriei numerice, ceea ce va determina reevaluarea ținutelor de capacități și amânarea termenului de îndeplinire pentru 1956.

STRATEGIA RETALIERII MASIVE

În perioada imediat următoare, problema eficienței procesului de generare a forțelor în context NATO a căpătat reevaluări de substanță. Principalii vectori de transformare au fost generați în relație cu nevoia de a opune un sistem eficient de apărare, premisa preocupantă fiind aceea a persistenței, pentru un orizont de timp mai îndepărtat, a deficitului de forțe și capacități. În conexiune directă cu aceste preocupări, la 12 ianuarie 1954, secretarul de stat al SUA, John Foster Dulles (1953-1959), anunța un nou curs al politicii externe americane, în cadrul căruia securitatea SUA și cea a aliaților săi urmau să fie asigurate prin descurajarea față de „*puterea de retaliere masivă*” (Department of State Bulletin, 1954, pp. 107-110) care ar fi putut fi angajată de statele membre în cazul unei agresiuni. Această opțiune a vizat identificarea unor noi formule de gestionare a amenințărilor care să răspundă atât magnitudinii acestora, cât și să ofere soluții sustenabile financiar-economic. În acest context, accentul urma să fie plasat pe valorizarea

capabilităților care să asigure un nivel de descurajare superior. Formalizarea răspunsului la agresiune presupunea, de asemenea, utilizarea capacităților nucleare, generând nevoia de integrare în cadrul procesului de planificare.

Pornind de la aspectele practice legate de eficiența sistemului de apărare, doctrina retalierei masive a fost promovată pe durata administrației Eisenhower (1953-1961), valorizându-se în special prin componenta de descurajare și nu neapărat³ ca formulă de răspuns concretă (Chowdory, 2004, p. 86). Cunoscută și sub numele de „*new look*”, politica SUA s-a reflectat la nivelul Alianței Nord-Atlantice prin demararea unui proces laborios de reflecție, orientat către stabilirea modalităților de integrare a capacităților nucleare în strategia NATO. De asemenea, opțiunea susținută de SUA și alte state aliante trebuie privită în ansamblul efortului de îndiguire a expansionismului sovietic. Unul dintre pilonii politicii de „*containment*” promovate de Eisenhower era reprezentat de un sistem eficient de apărare în Europa, în care rolul central era asigurat de NATO. Pe aceste coordonate se plasează și accesarea RFG în NATO (invitată la 29 octombrie 1954), decizie istorică pentru evoluția ulterioară a modului de structurare a apărării teritoriului⁴ aliat. Prin urmare, extinderea NATO trebuie privită și ca răspunzând procesului de operaționalizare a apărării avansate, cu atât mai necesară în condițiile creării, în mai 1955, a Pactului de la Varșovia, organizație cu profil militar, în cadrul căreia participau statele comuniste din Europa. Linia de apărare dintre cele două blocuri politico-militare se deplasează dinspre Rin către mijlocul teritoriului RFG, corespunzând bazinelor râurilor Wesser și Lech. Contribuția RFG la acest efort era anticipată pentru asigurarea a 12 divizii și a 1.300 de avioane [PDN(2012)0008, 1954, p. 1].

În acest context, a fost adoptat, la 23 mai 1957, al treilea *concept strategic* al NATO (MC14/2). Noul document era gândit sub auspiciile implementării doctrinei retalierei masive într-o postură avansată, corespunzând unei perspective geografice extinse prin accesarea RFG. Preocuparea majoră reliefată la nivelul acestui document era aceea a asigurării capacității de descurajare adecvate unei potențiale agresiuni sovietice. Riscul escaladării conflictuale era privit ca o posibilitate de materializare accidentală, principala premisă de planificare vizând interesul sovietic pentru continuarea Războiului Rece pe coordonate de uzură. Din această perspectivă,

³ A se vedea atitudinea reticentă a Administrației Eisenhower de a utiliza acest tip de armament în contextul conflictelor din Indochina și China.

⁴ La 4 mai 1955, SUA, Franța și Marea Britanie au încetat ocupația militară a Germaniei de Vest, decizie care a permis ca, la 9 mai 1955, RFG să devină membră a NATO.

noul *concept strategic* introducea un nivel de flexibilitate în selectarea formulelor de răspuns, adiționale accentului plasat pe componenta nucleară (Pedlow, pp. 7-10).

Spre deosebire de conceptele strategice anterioare, măsurile de implementare (MC48/2) aveau să vizeze și o perspectivă geografică mai extinsă. Nu trebuie uitat faptul că noul concept a apărut într-un context internațional marcat de tensiuni majore, o parte dintre acestea adăugându-se conflictului bipolar și accentuând complexitatea acestuia. Aici se înscriu crizele anului 1956 (Suez și Budapesta), ale căror efecte au generat o serie de provocări la adresa capacității de avertizare a NATO, precum și la nivelul coordonării politice între statele membre. Se indica, în acest context, necesitatea adaptării capacității de monitorizare a evoluțiilor din regiunile învecinate teritoriului aliat, fiind subliniat, totodată, potențialul evenimentelor derulate în aceste zone de a afecta contextul politic și de securitate din spațiul NATO (Pedlow, p. 292).

Implementarea abordării strategice a noului concept presupunea o serie de măsuri structurate în baza premisei declanșării unui conflict generalizat. În acest sens, abordarea strategică era centrată pe angajarea măsurilor retaliatorii imediate prin utilizarea capacităților eficiente, simultan cu asigurarea condițiilor de supraviețuire la primele atacuri inamice. Din această perspectivă, se indica centralitatea obiectivului de asigurare a apărării Europei, identificată, în continuare, ca fiind elementul principal al sistemului de apărare al NATO. De asemenea, măsurile erau structurate pe coordonate multidisciplinare superioare, prin abordarea demersurilor care trebuiau inițiate la nivel național în cazul unei agresiuni, pentru a asigura continuitatea acțiunii guvernamentale și infrastructura economico-industrială. Astfel, al treilea *concept strategic* al NATO poate fi privit și ca un demers centrat pe ideea de consolidare a rezilienței statelor membre, simultan cu profilarea unui potențial de descurajare semnificativ.

RĂSPUNSUL FLEXIBIL

Trebuie menționat faptul că procesul de fundamentare și implementare, inclusiv la nivel aliat, a doctrinei retalierei masive a reprezentat una dintre temele intens dezbătute în contextul perioadei respective. Se poate vorbi despre demersuri divergente față de eficiența acestei abordări strategice, consemnate atât la nivelul comunității științifice, cât și la nivelul segmentului politic. De asemenea, riscurile utilizării capacităților nucleare au suscitât dezbateri intense, accentuate pe fondul escaladării cursei înarmărilor care începe să se manifeste cu acuitate de la mijlocul secolului trecut. Practic, efectele nedorite ale implementării acestei abordări

au generat concretizări directe la nivelul extinderii arsenalului nuclear și accentuarea climatului de instabilitate la nivel global. În același timp, problema funcționalității doctrinei retalierei masive, în contextul situațiilor de criză care vor marca deceniile Războiului Rece, avea să reprezinte un factor adițional care pune sub semnul întrebării eficiența unei astfel de abordări în plan concret. În acest context, se înscriu momentele de tensiune consemnate în contextul noii crize a Berlinului (ian.-iun. 1961), culminând cu dislocarea rachetelor sovietice din Cuba (octombrie 1962). Modul de reacție la acest tip de evoluții rămânea o problemă deschisă, indicând, totodată, existența asimetriei între inventarul opțiunilor de răspuns dezvoltate de NATO și natura concretă a tipologiilor sub care situațiile de criză se puteau manifesta.

Administrația John F. Kennedy (1961-1963) a lansat ideea transformării strategiei de apărare prin adoptarea unui nou curs, care să se plieze mai bine pe realitățile Războiului Rece. Elementul central îl viza implementarea „*răspunsului flexibil*”, susținut prin diversificarea opțiunilor de răspuns, inclusiv cele convenționale, integrate în formule operaționale graduale. La începutul lunii martie 1961, noua abordare (Flexible Deterrent Options) a fost prezentată de președintele Kennedy în Congresul SUA (John F. Kennedy, Public Papers, 1961, p. 232).

Ulterior acestui demers, SUA au promovat ideea adaptării strategiei NATO, în sensul flexibilității în formularea răspunsului la agresiune ca element central al unui viitor *concept strategic* al Alianței Nord-Atlantice. Acest demers a fost asumat de Secretarul apărării, Robert McNamara (1961-1968), care a lansat, în cadrul reuniunii miniștrilor apărării din statele aliante (mai 1962), propunerea de deplasare a accentului dinspre răspunsul nuclear către cel convențional, simultan cu dezvoltarea graduală și adaptată a reacției în situații de criză. În susținerea acestei abordări, comunitatea statelor membre aliante era chemată să identifice o soluție practică privind modalitatea de definire a răspunsului NATO la un tip de agresiune care nu includea capacitatea nucleară (Foreign Relations of the United States, 1961-1963, pp. 276-281). Propunerea SUA era susținută prin reconfirmarea angajamentului privind asigurarea capacității nucleare suficiente pentru menținerea nivelului adecvat de descurajare. De asemenea, apelul american sublinia implicațiile pe care reprioritizarea formulelor de răspuns le presupunea, fiind previzibilă necesitatea de consolidare a angajamentului convențional al statelor membre pentru acoperirea perimetrului central al flancului estic al NATO.

Pe aceste coordonate, Secretarul General al NATO, Dirk U. Stikker (1961-1964), a inițiat primele măsuri, promovând, în cadrul comunicatului reuniunii din Atena,

orientări generale privind structurarea unui răspuns flexibil. În acest sens, se indica necesitatea ca toate statele membre să poată participa la consultările privind politica nucleară. Nu în ultimul rând, din perspectiva necesității de gestionare eficientă a întregului spectru de amenințări la adresa securității statelor aliante, era subliniată iminența focalizării procesului de planificare asupra realizării echilibrului între forțele nucleare și cele convenționale pe care NATO putea să le angajeze (American Foreign Policy, 1966, pp. 541-543).

Dincolo de optimizarea mecanismelor instituționale, dezbaterile privind gestionarea capacităților nucleare în contextul NATO au contribuit la structurarea răspunsului flexibil. De asemenea, procesul a fost accelerat și prin decizia Franței de a părăsi structura militară integrată. Formatul discuției a fost susținut prin dialogul trilateral între SUA, Marea Britanie și Germania, utilizat, până la acel moment, pentru gestionarea aspectelor legate de prezența trupelor anglo-americane în Europa. Astfel, negocierile s-au derulat cu rapiditate, fiind orientate către un numitor euroatlantic comun pentru implementarea doctrinei răspunsului flexibil.

În noiembrie 1966, a fost identificată direcția de acțiune prin care NATO urma să dezvolte „*întregul spectru de capacități militare*”. Consensul astfel realizat a permis inițierea etapelor ulterioare de planificare, andosate prin adoptarea, de către miniștrii apărării din statele membre, a unei noi Directive politice (mai 1967). Oferind direcționări suplimentare planificatorilor, se reitera necesitatea acoperirii întregului spectru de capacități, ceea ce presupunea existența forțelor: nucleare strategice; nucleare tactice; convenționale – aeriene, maritime și terestre [DPC/D(67)23, 1967]. Sub aceste auspicii, la 16 ianuarie 1968 a fost adoptat un nou *concept strategic* (MC/43), prin care doctrina răspunsului flexibil era integrată în cadrul strategiei NATO (Pedlow, pp. 281-313). Astfel, obiectivul principal al NATO de a asigura securitatea ariei de responsabilitate a Tratatului Nord-Atlantic a vizat prioritar asigurarea capacității credibile de descurajare, susținută prin forțe și capacități care să permită respingerea oricăror forme de amenințare și agresiune. Reperele acestei abordări se regăseau și în ceea ce privește introducerea unei mai mari flexibilități în stabilirea formulelor de răspuns aliat, precum și în ceea ce privește delimitarea între componenta de descurajare, respectiv cea de apărare. În definirea principiilor care orientau acțiunile de descurajare în context aliat erau reluate elemente ale conceptelor strategice precedente, formula finală integrând aspectele legate de: angajamentul de a acționa în comun și de a apăra zona euroatlantică împotriva oricăror forme de agresiune; capacitatea de a răspunde efectiv, indiferent de nivelul agresiunii; flexibilitatea în structurarea răspunsului, astfel încât potențialul agresor să nu poată anticipa reacția NATO.

În cazul în care descurajarea nu ar fi funcționat, noul *concept strategic* indica trei direcții de acțiune în formularea răspunsului: apărare directă – orientată către înfrângerea agresiunii, indiferent de nivelul acesteia; escaladare deliberată – vizând preluarea inițiativei în derularea acțiunilor de luptă, inclusiv prin asigurarea trecerii la utilizarea capacităților nucleare; răspunsul nuclear general. Premisa principală era aceea a menținerii posturii general defensive. Totodată, în generarea sistemului de apărare a NATO, era reluată, în formule mult mai bine structurate, implementarea conceptului de *apărare avansată*. Fără a exclude capabilitățile nucleare, aceasta se baza pe forțe convenționale întrunite, puse la dispoziție de statele membre în baza unor criterii ambițioase privind viteza de dislocare, capacitatea de sprijin logistic și mobilitatea tactică. De asemenea, conceptul strategic avansa și parametrii procesului de augmentare a posturii avansate de apărare, cu accent în ceea ce privește viteza de dislocare a efectivelor de sprijin și a celor de rezervă. Componenta de augmentare includea și aspectele legate de asigurarea stocurilor convenționale și nucleare necesare pentru susținerea efortului aliat, inclusiv din perspectiva gestionării aspectelor asociate unor misiuni având caracter limitat în afara ariei de responsabilitate a NATO.

Procesul de implementare a prevederilor *conceptului strategic* se plasa pe aceleași coordonate, prin elaborarea unui set de măsuri (MC48/3) aprobate la nivelul structurilor de planificare NATO, în 4 decembrie 1969 (Pedlow, pp. 372-399). Acestea au furnizat elementele de reper pentru orientarea și structurarea suplimentară a procesului de planificare aliată, contribuind la elaborarea Planurilor de apărare pe termen lung (1978) și stabilirea disciplinelor de planificare. Acestea din urmă, înglobând inițial nouă domenii (dislocare, întărire, mobilizarea rezervelor, postura maritimă, apărare aeriană, comunicații, război electronic, raționalizare, logistică), vor fi utilizate, cu mici adaptări, până în perioada contemporană, reprezentând coloana vertebrală a procesului de planificare a NATO.

VIITOARELE SARCINI ALE ALIANȚEI – ÎNTRE APĂRARE ȘI DIALOG

Introducerea pe agenda NATO a subiectului privind implementarea abordării flexibile de răspuns la amenințări și agresiuni s-a suprapus unui context marcat de provocări semnificative, care vor accentua necesitatea aprofundării reflecției privind modul de raportare a Alianței Nord-Atlantice față de acestea. Fie că vorbim despre relațiile Est-Vest în contextul mai larg al Războiului Rece sau despre evoluțiile conflictului arabo-israelian în Orientul Mijlociu (Războiul arabo-israelian din iunie 1967), toate acestea reprezentau aspecte ale căror implicații trebuiau

gestionate având în vedere efectele asupra securității statelor membre. Un astfel de demers analitic devenea cu atât mai necesar și din perspectiva modului de interacțiune și, subsecvent, de armonizare a politicilor naționale în cadrul politicilor și strategiilor promovate de NATO. Este de menționat faptul că, pe măsură ce procesul de refacere economică și politică avansa în Europa, raportarea statelor membre față de evoluțiile mediului internațional avea să se profileze mult mai matur, conducând la inițierea unor dezbateri de substanță și chiar la poziționări conceptuale diferite între acestea. În acest context, pot fi menționate episoade precum: criza Suezului (octombrie 1956), dezvoltarea capacităților nucleare și, implicit, coordonarea politicilor naționale în context NATO, reînființarea armatei în RFG sau diferențele de opinii privind modul de abordare a relațiilor cu statele din estul Europei. De asemenea, nu trebuie omise implicațiile Războiului din Vietnam atât din perspectiva poziționării statelor membre față de acesta, cât și din perspectiva impactului asupra potențialului SUA angajat în cadrul sistemului de apărare al NATO. Cu toate acestea, momentul care a accentuat determinant stringența unei dezbateri profunde a fost generat prin decizia Franței de a părăsi structura militară a NATO.

Pornind de la aceste considerente, în decembrie 1966, a fost agreată propunerea ministrului de externe belgian Pierre Harmel (1966-1968) de inițiere a unui proces de reflecție asupra modului în care NATO va trebui să se poziționeze în relație cu principalele tendințe internaționale. În acest context, se viza identificarea modului în care aceste evoluții influențează capacitatea NATO și, subsecvent, stabilirea unor obiective și sarcini care să răspundă acestor provocări. De menționat faptul că demersul se va implementa în paralel cu elaborarea noului *concept strategic*. Nota de principiu în gestionarea acestora viza menținerea parcursului individual, astfel încât cele două procese să se completeze reciproc, simultan cu evitarea potențialelor disfuncționalități în stabilirea priorităților aliate prin intermediul conceptului. Se poate vorbi, astfel, de un demers complementar celui formal, care era coordonat de componenta militară a NATO, ale cărui rezultate anticipate, chiar dacă erau generate în urma dialogului informal, veneau în susținerea *conceptului strategic*. Obiectivul evident era acela de a stimula discuția privind posibilitatea dezvoltării componentei politice a organizației care să se încadreze mult mai bine în realitatea climatului de detensionare ce începea să-și facă simțită prezența în momentul respectiv.

În această logică, pentru aproximativ un an, s-au derulat dezbateri în cadrul a patru grupuri de lucru (relațiile Est-Vest; relațiile între statele aliate; politica

de apărare; relațiile cu alte state), coordonate de diplomatul belgian. Recomandările *raportului Harmel*, așa după cum avea să fie cunoscut, aveau să fie aprobate la nivelul șefilor de state și de guverne. Principalele concluzii au vizat sublinierea schimbărilor majore consemnate la nivelul mediului internațional de securitate în intervalul scurs de la înființarea NATO, atât la nivel global, cât și la nivelul relațiilor Est-Vest. Din această perspectivă, recomandările aprobate la nivelul statelor membre identificau două funcțiuni strategice ale Alianței Nord-Atlantice.

Prima viza menținerea unei capacități militare adecvate și a solidarității politice între statele membre pentru asigurarea descurajării și apărării teritoriului aliat. În acest context, abordarea apărării teritoriale se realiza într-o perspectivă geografică extinsă, fiind subliniată influența situațiilor de criză din diferite perimetre geografice la adresa securității teritoriului NATO. Astfel, un accent particular viza gestionarea implicațiilor evoluțiilor de securitate din Orientul Mijlociu pentru apărarea flancului sud-estic. Pornind de la rolul central al asigurării capacității de apărare, a doua dimensiune funcțională a NATO era cea politică, centrată pe consolidarea dialogului politic care să permită depășirea problemelor divergente și să evite situațiile de criză (Hill, 2000, p. 69).

În susținerea acestui demers, era promovat interesul pentru identificarea unor formule normativ-instituționale pentru controlul armamentelor și reducerea echilibrată a forțelor militare, ceea ce ar fi contribuit la consolidarea politicii de detensionare. În aplicarea celor două sarcini, *raportul Harmel* clarifica noi înțelesuri asupra naturii și caracterului NATO în relație cu statele membre. Căutând să răspundă așteptărilor generate prin plecarea Franței din structura militară, era subliniat faptul că statele membre nu sunt obligate să-și subordoneze opțiunile politice naționale deciziilor colective. Din această perspectivă, erau subliniate atributele speciale ale organizației pentru susținerea dialogului și consultării între aliați, fiecare dintre aceștia urmând să contribuie la îndeplinirea obiectivelor Alianței și fără ca implementarea politicii de detensionare să conducă la generarea unor falii în interiorul organizației. Fără a fi un nou *concept strategic*, *raportul Harmel* a adus nuanțări cu adevărat strategice în ceea ce privește rolul NATO în ecuația internațională de securitate. Pentru prima dată de la fondarea organizației, era abordată dimensiunea externă în relație cu potențialul NATO ca actor implicat substanțial în gestionarea dosarelor internaționale. Astfel, consolidarea dimensiunii politice a organizației va fi valorizată în deceniile următoare prin participarea NATO în cadrul dialogului privind reducerea armamentului balistic și convențional.

NOI ABORDĂRI ÎN FUNDAMENTAREA ROLULUI NATO – CONCEPTELE STRATEGICE ÎN PERIOADA POST-RĂZBOI RECE

În mod evident, *raportul Harmel* a avut o contribuție semnificativă în ceea ce privește adaptarea NATO la evoluțiile de securitate, vizibilă mai cu seamă sub aspectul consolidării potențialului de cooperare al acestei organizații, precum și a profilului civil-militar al acesteia. Tendința formalizată prin aprobarea recomandărilor avea să se consolideze constant în perioada următoare, corespunzând evoluțiilor înregistrate în procesul de detensionare Est-Vest și în normalizarea situației din Europa. Sfârșitul conflictului bipolar, ilustrat prin dărâmarea Zidului Berlinului și desființarea Pactului de la Varșovia, a generat noi realități, care se vor reflecta în *conceptul strategic* adoptat de NATO în noiembrie 1991, prin care este promovată o viziune extinsă asupra securității și apărării statelor membre. Pornind de la schimbarea radicală în relațiile din Europa și dispariția potențialului agresiv reprezentat de Uniunea Sovietică, noul concept validează o perspectivă multidisciplinară în managementul apărării. Pilonii noii abordări strategice a NATO în contextul de după terminarea Războiului Rece includeau: protejarea păcii în Europa; dialog; cooperare; apărare colectivă, managementul crizelor și prevenirea conflictelor.

Depășirea logicii confrunționale s-a realizat prin raportarea la noua gamă de riscuri și amenințări, al căror profil era diferit față de tipologia anterioară, aceasta din urmă fiind centrată pe posibilitatea izbucnirii unui conflict de anvergură în Europa. Pornind de la aceste realități, îndeplinirea obiectivelor Tratatului Nord-Atlantic urma să se concentreze pe asigurarea libertății și securității statelor membre, care se realiza prin interacțiunea instrumentelor și capabilităților politico-militare de care NATO dispunea. Din această perspectivă, principalele misiuni ale organizației erau definite într-o matrice combinată între elementele privind apărarea colectivă a statelor membre și dezvoltarea rolului NATO ca platformă de consultare și promovare a principiilor privind rezolvarea pașnică a disputelor și progresul instituțiilor democratice. În implementarea acestei abordări, rolul NATO era privit, în contextul noului sistem de securitate, cu un accent adecvat asupra dezvoltării cooperării între principalii actori multinaționali (ex. UE, UEO, CSCE, ONU). Totodată, *conceptul strategic* deplasa accentul dinspre abordarea pronunțată militară a securității către o gestionare multidisciplinară. Această perspectivă era generată, în mod evident de necesitatea consolidării relevanței cooperării aliate în domeniul managementului crizelor și al procesului de reconstrucție. Implicațiile la nivelul aspectelor practice legate de postura NATO generau o paradigmă modificată semnificativ prin renunțarea la implementarea conceptului de apărare avansată, simultan cu reducerea semnificativă a numărului forțelor

în procesul de planificare (NATO, 1991). În această logică, se promova o perspectivă moderată în ceea ce privește rolul armamentului nuclear în asigurarea descurajării, simultan cu menținerea unei capacități rapide de augmentare a forțelor convenționale necesare în cazul unei agresiuni.

Aceste coordonate au fost aprofundate în cadrul *conceptului strategic* adoptat cu prilejul summitului aniversar desfășurat la Washington, în 23-25 aprilie 1999. Perspectiva multidisciplinară a securității și apărării teritoriului euroatlantic a devenit principala normă de referință. De asemenea, noua platformă de acțiune a NATO prelua elementele avansate prin intermediul conceptului anterior, promovând, totodată, o paradigmă integrată în care direcțiile strategice vizau: securitate; consultare; descurajare și apărare; managementul crizelor și parteneriate (NATO, 1999). Opțiunile afirmate astfel indicau transformările de substanță pe care organizația le parcurgea, din perspectiva valorizării superioare a rolului acestei organizații în contextul internațional, prin dezvoltarea politicilor de cooperare atât cu organizații, cât și cu state partenere. Abordarea cuprinzătoare se regăsește și în modul de raportare față de noua gamă de riscuri și amenințări, tendința de consolidare a capacității de gestionare a caracterului asimetric consolidându-se semnificativ.

În egală măsură, *conceptul strategic* adoptat la Washington a validat utilitatea instrumentelor de cooperare dezvoltate la nivelul NATO în anii precedenți, după cum este cazul Consiliului de Parteneriat Euroatlantic (1991), Parteneriatul pentru Pace (1994), Dialogul Mediteranean (1994), accentuând rolul Alianței Nord-Atlantice ca platformă de interacțiune cu state din diferite perimetre geografice. Într-o notă similară, politica de extindere a NATO era abordată din perspectiva unei mai bune structurări a procesului de pregătire a statelor candidate (prin intermediul Planului de acțiune în vederea aderării). În egală măsură, semnificațiile particulare ale *conceptului strategic* adoptat în 1999 se regăsesc mai cu seamă în ceea ce privește rolul NATO în domeniul managementului crizelor. Experiența angajamentelor operaționale asumate de Alianța Nord-Atlantică în efortul de stabilizare și reconstrucție a Balcanilor de Vest a fost preluată la nivelul *conceptului strategic*, indicând prioritatea acordată contribuției în acest domeniu. Reflexii ale acestei abordări se regăsesc, de asemenea, în atenția acordată procesului de dezvoltare a capabilităților, în conexiune directă cu potențialul de valorificare a acestora în context operațional.

Perioada următoare a consemnat evoluții semnificative la nivelul mediului de securitate, care vor influența în mod semnificativ abordarea strategică a NATO. Noul *concept strategic* adoptat cu prilejul summitului desfășurat la Lisabona,

în 19-20 noiembrie 2010, avea să aducă în atenție accente adiționale privind adaptarea NATO la noile realități de securitate. Sarcinile principale asumate prin noul demers strategic vizau apărarea colectivă, managementul crizelor și securitatea cooperativă. Deși postura militară a NATO continuă să se mențină la un nivel mai redus și nu neapărat conectată la dimensiunea teritorială, se distinge atenția acordată apărării colective în noua ipostază a riscurilor și amenințărilor de securitate. Impactul atacurilor teroriste din 11 septembrie 2001 s-a reflectat, astfel, la nivelul noului *concept strategic*, aducând în atenție necesitatea adoptării unor măsuri eficiente de combatere a riscurilor și amenințărilor asimetriche. Activarea, pentru prima dată în istoria NATO, a prevederilor Articolului 5 al Tratatului Nord-Atlantic a contribuit la orientarea abordării strategice aliate către optimizarea capacității de acțiune în cazul unei agresiuni împotriva membrilor săi. Nevoia unei abordări geografice extinse în promovarea cooperării continuă să beneficieze de o atenție particulară, cu nuanțe suplimentare privind modul în care evoluțiile din vecinătățile NATO pot influența securitatea statelor membre.

Abordarea dimensiunii operaționale s-a realizat din perspectiva condițiilor specifice ale derulării celui mai important angajament operațional din istoria NATO, după cum a fost cazul misiunii ISAF din Afganistan. Atenția acordată capacității de proiectare a răspunsului în domeniul managementului crizelor s-a concretizat în accentuarea granularității orientărilor furnizate prin noul *concept strategic* în ceea ce privește capacitatea de derulare simultană a operațiilor, viteza de reacție, standardele de pregătire a forțelor angrenate în operații (NATO, 2010). Nevoia de modernizare și adaptare continuă a NATO reprezintă însă vectorul principal al *conceptului strategic*, declinat atât pe componenta de cooperare și parteneriat cu state și organizații, cât și în ceea ce privește dezvoltarea capabilităților. Relevanța acestora, în contextul angajamentelor operaționale ale NATO, a reprezentat o direcție suplimentară de interes major în condițiile derulării misiunii din Afganistan. Adițional aspectelor relativ clasice care se regăsesc în abordarea dezvoltării capabilităților, o atenție particulară este acordată necesității de adaptare la noile tipuri de amenințări, în special atacurile balistice și cibernetice. Se optează, astfel, pentru susținerea posturii de descurajare și apărare a NATO, în cadrul căreia se regăsește tipologia clasică a combinației între capacitățile nucleare și cele convenționale. Pornind de la evaluarea caracterului complex al mediului de securitate, aceasta este suplimentată printr-o perspectivă multidisciplinară a cerințelor în dezvoltarea capabilităților, care trebuie să răspundă amenințărilor asimetriche, în special terorismului cibernetic și proliferării armamentului de diferite tipuri.

CONCLUZII

Din perspectivă funcțională, *conceptul strategic* a reprezentat coloana vertebrală a NATO, încă din primele etape de funcționare a organizației, indiferent de perioada la care ne raportăm. Rolul acestui instrument în ecuația conceptual-instituțională a NATO este unul fundamental, prin furnizarea cadrului strategic de implementare a obiectivelor acestei organizații, după cum sunt prevăzute în Tratatul Atlanticului de Nord. Totodată, relevanța documentului trebuie privită și din perspectiva reperelor pe care le furnizează pentru adaptarea continuă a organizației la nevoile și interesele de securitate și apărare ale statelor membre, în consonanță cu evoluțiile mediului de securitate internațional. Se asigură, astfel, transpunerea obiectivelor asumate politic la nivelul procesului de planificare NATO, contribuind la identificarea țintelor de capabilități necesare.

Evoluția conceptelor strategice adoptate de-a lungul existenței NATO atestă existența a două norme care au guvernat procesul de elaborare. În primul rând, este vorba despre flexibilitatea conceptuală care, chiar și în momentele de tensiune maximă ale Războiului Rece, au fost suficiente de permissive pentru realizarea unei abordări echilibrate între politica de descurajare și stabilirea modalităților de răspuns la situații de crize. De asemenea, parametrii proceselor de reflecție care au stat la baza conceptelor NATO au fost de natură să permită adaptarea eficientă a strategiei acestei organizații la realitățile de securitate ale diferitelor perioade, accentuând, astfel, relevanța acestor documente. Flexibilitatea conceptuală în elaborarea conceptelor strategice trebuie privită însă în perspectiva unui proces riguros și cu un caracter suficient de incluziv pentru a permite consistența demersului. În al doilea rând, abordarea politico-militară, utilizată mai ales după adoptarea doctrinei răspunsului flexibil, a fost de natură să conducă la consolidarea bazei de susținere a orientărilor strategice formulate astfel. Această tendință s-a consolidat constant pe durata conflictului bipolar, culminând cu apariția, în 1991, a conceptelor strategice neclasificate, dar care erau susținute prin măsuri de implementare militară a strategiei NATO. Menținerea unui nivel adecvat de interacțiune politico-militară în cadrul unei paradigme aflate într-o dinamică perpetuă a contribuit semnificativ la consolidarea caracterului de predictibilitate și a credibilității generale a procesului de implementare a conceptelor strategice.

Pe fond, analiza conceptelor strategice adoptate de NATO relevă caracterul de continuitate evidentă al orientărilor strategice, vizibil mai cu seamă în ceea ce privește rolul central al apărării colective în ansamblul sarcinilor și misiunilor organizației. Nu se poate vorbi de abandonarea unor repere, politici sau direcții de acțiune pe măsura adoptării noilor concepte, ci, mai degrabă, despre completarea

continuă a inventarului doctrinar și procedural la care NATO poate recurge, în funcție de evoluțiile situației de securitate. De asemenea, structurarea domeniilor abordate a evoluat gradual către o matrice cuprinzătoare, adăugând aspectele legate de dimensiunea operațională și politica de parteneriate promovate de NATO. Aceste elemente au cunoscut o evoluție substanțială pe agenda conceptelor strategice, în condițiile dispariției conflictului bipolar și al detensionării relațiilor în Europa. Cu toate acestea, riscurile și amenințările convenționale nu au dispărut, manifestându-se în forme vizibile la granițele NATO. Această situație comportă, în mod evident, o serie de provocări față de modul în care abordarea strategică reușește să asigure un echilibru între componenta clasică de descurajare și apărare și acțiunea externă a NATO în domeniul managementului crizelor.

BIBLIOGRAFIE:

1. Chowduri, S.R. (2004). *Nuclear Politics: Toward a Safer World*. New Dawn Press.
2. Churchill, W. (2006). *Never Give In!: Winston Churchill's Speeches*. Bloomsbury.
3. Glennon, J.P. (1991). *Foreign Relations of the United States, 1961-1963*, vol. VIII, *National Security Policy*. Washington: United States Government Printing Office.
4. Hill, C. (2000). *European Foreign Policy: Key Documents*. Routledge.
5. Insall, T. (2014). *The Brussels and North Atlantic Treaties, 1947-1949. Documents on British Policy Overseas*. Series I, vol. X. Routledge.
6. Kennedy, J.F. (1961). *Public Papers*, Washington.
7. Larson, E.V. (2019). *Force Planning Scenarios, 1945-2016. Their Origins and Use in Defense Strategic Planning*, RAND.
8. Pedlow, G.W. (1997). *NATO Strategy Documents 1949-1969*.
9. Zaloga, S.J. (2011). *Eisenhower*. Osprey Publishing.
10. Department of State Bulletin (1954). Washington.
11. Department of State (1996). *American Foreign Policy. Current Documents*. Washington.
12. NATO. *Decisions Taken at the Meeting of the Defence Planning Committee in Ministerial Session, held on 9th May, 1967* [DPC/D (67) 23].
13. NATO. *Planning for Forward Strategy*. 6 septembrie 1954 [PDN(2012)0008].
14. NATO (1991). *The Alliance's New Strategic Concept, agreed by the Heads of State and Government participating in the Meeting of the North Atlantic Council, 7-8 November 1991*.
15. NATO (1999). *The Alliance's New Strategic Concept, agreed by the Heads of State and Government participating in the Meeting of the North Atlantic Council, 24 April 1991*.
16. NATO (2010). *Strategic Concept*.
17. Office of the Federal Register, National Archives and Records Service (1963). *Harry S. Truman: Public Papers of the Presidents 1947*. Washington.
18. Office of the Federal Register, National Archives and Records Service (1964). *Harry S. Truman: 1949: containing the public messages, speeches, and statements of the president, January 1 to December 31, 1949*. Washington.